

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ

на доц. д-р Живко Величков Жечев

за участие в обявения от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ в ДВ, бр. 98/17.11.2020 г. конкурс за заемане на академична длъжност професор по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности (Арттерапия и социализация)

Хабилитационен труд – монография

1. **Жечев, Ж.** Потребността от бащинска фигура за настанените в социални услуги и институции деца, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2020, 125 с., ISBN 978-619-201-452-4

Резюме: Темата за ролята на бащата е предмет на редица хуманитарни науки, включително и философията и религията. Както ни е известно от историята на човечеството, най-разпространената форма на родово-общински строй е била именно патриархатът. В условията на политически и идеалогически патриархализъм са се зародили първите класически цивилизационни култури, поставящи основите на съвременния свят, който познаваме.

В антропологическия аспект на думата „баща“ най-често срещаме неговото значение като основоположник на семейната единица, източник на генетичния материал, а в последствие снабдител, пазител и ръководител на създаденото от него семейство. Този смисъл на бащинството е общовалиден дори за ежедневната ни перцепция за думата. Когато обаче говорим за бащата като част от живота на подрастващия човек нашите представи биват ограничени единствено до ролевия модел на половото самоосъзнаване и чисто икономическият принос за благосъстоянието на детето.

В контекста на социалната работа с деца бащинската фигура все още не бива възприемана като ефективен и многофункционален ресурс, както и като алтернатива на институционалната грижа. Подобен подход е на лице и в случаите на съдебно разпределяне на родителските права. В представената монография се заключава, че бащите и значимите мъжки фигури от разширените семейства на децата, продължават да бъдат недооценен и negliжиран елемент от закрилата на детето. Това се случва поради редица социални или субективно-стереотипни причини, които в крайна сметка ощетяват децата, обект на самата система за тяхната закрила.

Представената монография има за цел да изясни и анализира, как липсата на бащинска фигура се отразява на децата, отглеждани извън семейна среда. Избрах именно настанените в социални услуги деца като целева група, тъй като мониторинга на социалната работа с деца извън общността, дава възможност за по-подробен и задълбочен поглед върху психосоциалното развитие на децата, регистрирането на дефицити и потребности в начина им на живот и поетапно проследяване на тяхното развитие.

За да се докаже тезата на монографията се осветляват последователно различни въпроси като: роля на биологичните родители за развитието на детето; психологически и педагогически аспекти на ролята „баща“; съвременни възгледи и подходи към бащата в социалната работа.

В три последователни глави се представя емпирично проучване, което има за цел да изследва реалните отражения и последици от депривацията на бащинската фигура върху уязвимата целева група – деца от институции, социални услуги, деца попаднали в системата за закрила

на детето поради проблеми в семейството и други. Също така и да очертае евентуалните ползи от въвличането на бащата, като активен участник в мултидисциплинарния екип, полагащ грижи за детето – обект на социалната работа.

Според резултатите от проведеното емпирично изследване голяма част от децата, настанени в социалните услуги страдат от липсата на постоянно и активно присъствие на бащинска фигура. След настаняването в социалната услуга малка част от тези деца са били посещавани от биологичните си, което е дава своето отражение към настоящия момент. Въз основа, споделеното от децата и експертните становища на консултиращите специалисти може да се заключи, че липсата на бащинско присъствие в живота на децата в социалните услуги има преди всичко негативно отражение върху тяхната социализация и личностно развитие. Децата не могат да се почувстват достатъчно сигурни и подкрепени, а нравственият им мироглед бива трудно структуриран при отсъствието на достъпна бащинска фигура в живота им. Пълноценното и равнопоставено развитие на децата в социалните услуги изисква активното участие на бащата, както в непосредствения контакт децата, така и в синхронизираното сътрудничество на останалите членове на междуинституционалния екип.

Публикувана монография, която не е представена като основен реабилитационен труд

1. **Жечев, Ж.** Социологическа и правна регулация на проблема „деца в неравностойно положение“, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2019, 166 с., ISBN 978-619-201-291-5

Резюме: Още в началото на монографията се поставя въпросът за държавната политика на държавата по отношение на децата в неравностойно положение. Посочва се, че тази регулация се реализира чрез конституирането и прилагането на социална политика, разбираана в широк смисъл. Веднага след това се изяснява понятието „деца в неравностойно положение“ – нормативни определения и класификация. Подчертава се най-често се срещаната в международни документи, това на ЮНЕСКО. Вниманието на читателя се насочва към Закона за закрила на детето, където е дадено определението на „дете в риск“. Направена е напълно изчерпателна класификация на децата в риск в България, по два критерия: според факторите (причините), обуславящи риск за детето; според формата на грижа.

С оглед развитието на монографията са определени понятията „институционализация“ и „деинституционализация“. В България е приета стратегия за деинституционализация (Стратегия 2010) и в нея под „деинституционализация“ се разбира процес на замяна на институционалната грижа за деца с грижа в семейна или близка до семейната среда в общността, като не се ограничава само до извеждане на децата от институциите.

Важен компонент на монографията е правната регулация на проблема. Авторът посочва, че основните законови и нормативни документи, имащи отношение към изучавания проблем са следните: Конвенция на ООН за правата на детето – приета от Общото събрание на ООН на 20.11.1989 г.; Закон за закрила на детето (ЗЗД) Обн. ДВ. бр.48 от 13.06.2000; Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето (ППЗЗД) Обн. ДВ. бр.66 от 25 Юли 2003 г.; Закон за социално подпомагане (ЗСП) Обн. ДВ. бр.56 от 19.05 1998г.; Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане (ППЗСП) Обн. ДВ. бр.133 от 11.11. 1998 г.; Закон за семейните помощи за деца (ЗСПД) Обн. ДВ. бр.32 от 29.03.2002г.; Правилник за прилагане на Закона за семейните помощи за деца (ППЗСПД) Обн. ДВ. бр.67 от 12 .07.2002г.; Закон за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ) Обн. ДВ. бр.81 от 17 Септември 2004г.; Правилник за прилагане на закона за хората с увреждания (ППЗИХУ) Обн. ДВ. бр.115 от 30 Декември 2004г. Подробно са разгледани нормите на посочените документи, които се отнасят да децата в неравностойно положение/децата в риск. Но наред с основните юридически инструменти за провеждане на държавната политика (закони, правилници за тяхното прилагане), за качествено изпълнение на социалната политика, принос имат и подзаконовни нормативни

актове и наредби, например: Наредба за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция – обн. В ДВ. Бр.74 / 22.08.2003 г.; Наредба за условията и реда за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях, обн. В ДВ бр.68 / 012.08.03 г.; Наредба № 4 / 25.11.2003 г. за условията и реда за водене и съхранение на Регистъра на деца за пълно осиновяване. Обн. ДВ бр.107 / 09.12.03 г.; Наредба 1-151 за условията и реда за предоставяне на полицейска закрила на детето - обн. В ДВ бр.30 / 28.03.01 г.; Наредба за специализирана закрила на деца на обществени места – обн. в ДВ бр.68/01.08.2003 г.; Наредба за критериите и стандартите за социални услуги за деца - Обн. ДВ. бр.102 от 21.11. 2003г.; Наредба за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изяви дарби – обн. ДВ. Бр. 11 / 22.12.2003 г.

Важна част от монографията представляват теоретико-методологичните и методични въпроси на проблема „деца в неравностойно положение“. Въпросът е поставен в светлната на: Микросоциологическата парадигма; Символният интеракционизъм; Социалната реалност; Концепцията за социалната дистанция; Стигма и стигматизация; Етикетирание; Стеритипизацията; Разделяне на „нас“ от „другите“ и др. Приведени са солидни аргументи за това, че тези концепции имат своето отношение към разглеждания в монографията проблем.

Авторът фокусира своето внимание и върху разглеждане на теоретични проблеми като: домовете за деца като тотални институции; кариера на децата от институциите; са социалните различия, социалния капитал и социалните неравенства; социалното изключване; въпросите на риска.

В заключението на монографията се посочват трите най-неотложни области за подобряване на политиките, свързани с детското благосъстояние, според автора.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

1. **Zhechev, Zh.** Psychodiagnosics to excursions in the social development // SocioBrains, Issue 18, February 2016, pp. 39-44, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrain.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2016

Резюме: Въпросите за социално-психологическата оценка на личността винаги са привличани вниманието на специалисти от различни области на хуманитарните науки. От проучването и познаване на индивидуални и групови психологически характеристики на човешките нужди исоциална работа. В социалната практика за диагностика се разчита на идентифициране на анализ и синтез на причинно-следствени връзки. Социалният работник не може да постави точна диагноза ако не свържете текущото състояние на добър характер на индивида. Диагностиката в социалната работа е свързана с участието на клиента и неговото взаимодействие със социалния работник. Психодиагностиката в социалната работа е от решаващо значение за нея ефективност и целесъобразност.

2. **Жечев, Ж.** Необходимост от интегративни знания при прилагането на арт терапията // Сборник научни трудове от пътуващ семинар Белград – Люблина – Италианска ривиера – Згреб (03.05.2016 – 11.05.2016), Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Издателство „Фабер“, Велико Търново, 2016, с. 110-116, ISBN 978-619-00-0477-6

Резюме: Арт терапията се базира на познанието за човешкото развитие и се използва при различни случаи, свързани с него: засягане способността за учене, психодинамиката, нарушения в междуличностните отношения, дефицити на саморефлексията, социалните контакти, наличие на поведенчески проблеми, ниска самооценка у личността, липса на

социална активност, непълноценна социализация и др. Като цяло арт терапията е ефективно средство при медицински, емоционални, образователни, умствени, рехабилитационни проблеми и такива, свързани с включване в социума. От услугите на арт терапевтите се ползват хора по цял свят – от всяка възраст, пол, религия; индивидуално, семейно и групово. Изключително добри резултати се наблюдават при арт терапевтична работа с деца. В последните години този метод получава приложение и в България, а специалистите по арт терапия в страната се увеличават.

3. **Жечев. Ж.** Специфични характеристики на девиантното поведение // Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, т. XX, Велико Търново, Издателство „Фабер“, 2016, с. 383-390, ISSN 1314-6769

Резюме: Този доклад се отнася до обяснение на отклоняващото се поведение от отправна точка на социалното поведение - като съвкупност от действия и поведение, които са социално одобрени и са в съответствие със силата на обществото, норми и ценности и индивидуално поведение - като етап от процедурата „социално поведение“ като комплекс промяна на личните умения и опит, целите и причините за постигане на определен резултат, който е ценен за обществото и индивида. Също показана е разликата между девиантно поведение и делинквентното поведение.

4. **Zhechev, Zh.** Determinant factors in the social service “Foster care” // SocioBrains, Issue 34, June 2017, pp. 78-84, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrain.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2017

Резюме: Приемната грижа е мярка за закрила на децата в риск, при която те се настаняват в семейства, за да могат да бъдат обгрижвани в семейна среда, а не в институции. Основната цел на приемното семейство е връщането му в определено време в биологичното такова. Един от основните моменти, свързани с приемното семейство е наличност на мотивация за отглеждане на чуждо дете. В статията суе дава отговор кои семейства пристъпват към това да бъдат приемни семейства. Измежду тях са: семейства, които поради различни причини не могат да имат собствени деца; семейства, чиито отношения са в криза; самотни майки; хора в напреднала възраст; семейство, чието дете е починало; и др.

5. **Zhechev, Zh.** Individual and group work forms at art therapy // SocioBrains, Issue 40, December 2017, pp. 174-178, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrain.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2017

Резюме: Арт терапията се предлага на индивидуално или групово ниво в зависимост от това, кое е по-добре за индивида, въз основа на предварителна оценка. Груповата терапия притежава това предимство, че попадайки в групата, клиентът вече има условия за ресоциализация и общуване с други хора, мотивация да се състезава, да бъде харесан. При груповата терапия (работа) не се препоръчва тя да се провежда с много хора заедно (от 2 до 6-8 души), на които проблемите и състоянието трябва да бъдат подобни, така че да може да се създаде атмосфера, благоприятна за работа и съвместна дейност. Индивидуалното обучение има известни удобства за арт терапевта и обектът на въздействие – отделяне на повече време за работа, оценка и приспособяване на програмата към специфичните нужди на клиента. От друга страна, липсват стимулите на групата: общуване, ресоциализация, развиване на способностите за интерперсонални отношения между клиентите.

6. **Zhechev, Zh.** Legal regulation of the problem with disadvantaged kids and deinstitutionalization // SocioBrains, Issue 49, September 2018, pp. 33-46, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2018
Резюме: През последните десет години България преминава през ускорен процес на деинституционализация и предоставяне на алтернативни услуги за деца в риск. Този процес е придружен и се определя от редица национални и наднационални документи, които са представени в тази статия. Основните правни и регулаторни документи, имащи отношение към изследвания проблем, са следните: Конвенцията на ООН за права на детето, Закон за закрила на детето, Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето, Закон за социално подпомагане, Правилник за прилагане на Закона за социална закрила Детско семейство Закон за подпомагане, Правилник за прилагане на Закона за семейно подпомагане на деца, Закон за интеграция на хората с увреждания, Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хора с увреждания, Законът за интеграция на хората с увреждания.
7. **Жечев. Ж.** Институционалните деца през призмата на микросоциологическата парадигма и концепцията за социалната дистанция // Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, т. XXII, Велико Търново, Издателство „Фабер“, 2018, с. 283-290, ISSN 1314-6769
Резюме: В настоящето изследване се използва своеобразен смесен подход, т. е. взети са предвид и са използвани елементи от различни теории, концепции и методи, разполагащи се в полето на интерпретативната социология, за да се анализира изцяло – доколкото това е възможно – феномена „деца в неравностойно положение“ за да се добие сравнително изчерпателна представа за него. Става въпрос преди всичко за елементи от символния интеракционизъм, концепцията на Бъргър и Лукман за социалното конструиране на реалността и социология и др. В статията те са бъдат представени накратко – в контекста на изследователския проблем. Освен тях са разгледани: Макросоциологическата парадигма и Концепцията за социална дистанция.
8. **Жечев. Ж.** Алтернативи на социалните услуги за деца // Сборник научни трудове от пътуващ семинар Истанбул-Кушадасъ-Измир (30.04.2019 – 07.05.2019), Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Издателство „Фабер“, Велико Търново, 2019, с. 139-149, ISBN 978-619-00-0996-2
Резюме: Според Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в България“ у нас институционалните грижи с бързи темпове трябва да бъдат заменени от алтернативни форми на социални услуги за деца. В резултат на прилагането на стратегията се очаква в дългосрочен план, като преминава през намаляване на броя на децата в институции, за да се постигне пълно затваряне на класическия тип институции, като същевременно се прекрати институционализацията за деца от 0 до 3 години след завършване на реформата. Като основен форми на алтернативни грижи, докладът разглежда: осиновяване, настаняване в приемно семейство, биологична реинтеграция на семейството, центрове за настаняване от семеен тип, защитени домове и др.
9. **Zhechev, Zh.** Research work with the students. Brainstorming as a method for solving problems in the social sphere. // SocioBrains, Issue 57, May 2019, pp. 59-63, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2019
Резюме: Изследователската работа е от съществено значение за всички студенти, защото е насочена към тяхната сложна личност, развитие по отношение на овладяване на специфични умения и компетенции. Това определя техния индивидуален просперитет. В тази статия е

представена изследователска работа със студенти от специалността „Социални дейности“ в Шуменски университет Константин Преславски“. Мозъчната атака се реализира по социалния проблем „деца, които раждат деца“, тъй като проблемът е от изключителна важност за функционирането на българското общество. За постигане на изследователската цел е използван изследователският метод Брейнсторминг. В статията е даден негова подробна характеристика. Студентите, участвали в Брейнсторминга дават интересни предложения, които са описани подробно в статията.

10. **Zhechev, Zh.** Application of the ringing method in forecasting in the social sphere // SocioBrains, Issue 57, May 2019, pp. 64-68, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2019

Резюме: РИНГИ е японски метод за управление и прогнозиране. В Япония цялата процедура на Метод РИНГИ се разбира като проява на управленска философия, свързана с внимателно отношение към управлението въобще и колективната отговорност. Японците смятат, че РИНГИ им помага да отчитат целия спектър на мнения по разработвания проблем или прогноза и затова в никакъв случай не пренебрегват дори найнезначителното мнение. В статията е описан опита на автора със студенти от специалност „Социални дейности“. Провеждането му бе с учебна цел, с оглед повишаване знанията на студентите в областта на социалните изследвания и футурологичните знания. Петимата участници в РИНГИ са студенти дипломанти от Студентски научен център по футурология към Педагогически факултет на университета. Въпрос за обсъждане: „Развитие на социалните услуги за възрастни хора през бъдещите 10-15 години.“ В статията е подробно разгледано как протече това изследване, както и резултатите от работата на студентите.

11. **Zhechev, Zh.** Social change and historical activity // SocioBrains, Issue 57, May 2019, pp. 69-76, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Smart Ideas – Wise Decisions, Ltd., Bulgaria, 2019

Резюме: Промяната и измененията са присъщи на живия и неживия свят. Те произтичат всяка минута. Човек се ражда, старее и умира. По същия начин се раждат, достигат зрялост или се разпадат обществата. В социологията под социална промяна се разбират преобразуванията, протичащи с течението на времето в организацията, в структурата на обществото, в образците на мислене, културата и социалното поведение. Като фактори за социалната промяна могат да се посочат различни и многообразни обстоятелства например, динамиката и числеността на структурата на населението, нивото на напрежение в борбата за ресурси, открития и изобретения, акултурацията (усвояване на елементи от други култури). А движещи сили на социалната промяна могат да бъдат преобразувания в икономическата, политическата и социалната сфера, но с различна скорост и сила или фундаментално влияние.

12. **Жечев. Ж.** Същностни характеристики на социална организация // Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, т. XXIII, 35 години Педагогически факултет, Велико Търново, Издателство „Фабър“, 2019, с. 384-393, ISSN 1314-6769

Резюме: Организацията е система от съзнателно координирани дейности на двама или повече души“. Организацията е социална система. За да може някаква група от двама или повече души със съзнателно координирани дейности да се нарича организация, тя трябва да отговаря още на следните изисквания: 1. Да има най-малко една цел (т.е. желано крайно състояние или резултат), която се приема от членовете на групата като обща; 2. Двама или повече членове, които да работят съвместно с намерение да достигнат значимата за всички цел (цели).

Въпросът за това какво е това организация, има сложна история. В тази статия подробно са разгледани различните аспекти на социалната организация.

Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа

1. **Жечев, Ж.** Арт терапия. Мотивация за социална активност на децата чрез изкуството, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2020, 281 с., ISBN 978-619-201-424-7

Резюме: Представеният на вниманието на научното жури учебник състоящ се от 10 лекции е предназначен за студентите от специалности „Социални дейности“ и „Социална педагогика“ на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“. Той може да се ползва от социални работници от различни социални услуги, както и от всички, за които Арт терапията представлява интерес.

Студентите получават следните знания:

- Теоретични подходи към взаимовръзката между социална активност и социализация при децата, настанени в социални услуги.
- Социализационни механизми.
- Позитивно насочване и мотивиране на социалната активност чрез Арт терапия.
- Същност на процеса Арт терапия.
- Различните изкуства и Арт терапията.
- Арт терапията като социална активност и механизъм при децата.
- Арт терапия при деца с проблеми, придаващи деструктивен характер на тяхната социална активност и социализация.
- Практическа организация за мотивирането на социална активност чрез Арт терапия на деца от социални услуги.
- Мотивация чрез различни видове Арт терапия реализирани в Дом „Детелина“ – гр. Шумен, насочени към социалната активност и социализацията на децата.
- Примерна програма за Арт терапия насочена към мотивиране социалната активност на деца, настанени в социални услуги.

Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

1. **Жечев, Ж.** Организация и управление на социалните дейности в България, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2020, 111 с., ISBN 978-619-201-435-3

Резюме: Всяка организация, отнасяща се до различна област на общественото развитие е развивавала свои управленски подходи, които я отличават от останалите организации. Такъв е случаят и с организацията на социалните дейности в демократичната държава, която формира свой начин на управление, свои структури. Това налага те да бъдат систематизирани в отделен учебен курс, отнасящ се до подготовката на социалните работници и социалните педагози у нас, наименован "Организация и управление на социалните дейности в България."

Организацията и управлението на социалните дейности в България се разглеждат в следните направления, които представляват самостоятелни лекции:

- Социална политика и социални дейности.
- Организация. Социалните дейности като организация.
- Управление. Управление на различните сфери от организацията на социалните дейности. Характерна терминология
- Държавна политика за социалната дейност

- Министерство на труда и социалната политика - институционален и функционален профил. Агенцията за социално подпомагане – изпълнител на държавната политика по социално подпомагане.
- Държавна агенция за закрила на детето
- Националният осигурителен институт като държавна структура за социално осигуряване.
- Държавни структури на социалното подпомагане
- Държавни структури по заетостта
- Държавни структури по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Изготвил:



Живко Величков Жечев